

ONDERWIJSVISITATIE

plastische kunsten

Een onderzoek naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding
plastische kunsten aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

oktober 2003

voorwoord

De visitatiecommissie van de opleiding plastische kunsten brengt met dit rapport verslag uit over haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij in het voorjaar 2003 heeft verricht naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding plastische kunsten in Vlaanderen. De opleiding is een unieke opleiding in Vlaanderen.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogeschool en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren.

De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie.

De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens is de VLHORA bijzondere dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Luc Van de Velde
secretaris-generaal

Guy Aelterman
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord	2
de visitatie plastische kunsten.....	4
1 inleiding.....	4
2 de visitatiecommissie	4
2.1 samenstelling.....	4
2.2 taakomschrijving	5
2.3 werkwijze	5
2.3.1 voorbereiding.....	5
2.3.2 bezoek aan de instelling	5
2.3.3 rapportering	6
bevindingen en aanbevelingen	7
1 bespreking van de thema's	7
1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg van de opleiding	7
1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding	8
1.3 personeel	8
1.4 materiële en financiële randvoorwaarden	9
1.5 onderwijsdoelstellingen.....	10
1.6 opleidingsprogramma: opbouw en samenhang	10
1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk	11
1.8 internationale dimensie	12
1.10 toetsing en evaluatie	13
1.11 studie- en studentenbegeleiding	14
1.12 studeerbaarheid en studierendement	14
1.13 afgestudeerden	15
1.15 onderzoek	16
2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten	16
bijlagen	18
curriculum vitae van de visitatieleden	18
thema's van het zelfevaluatierapport	19
bezoekschema.....	25

de visitatie plastische kunsten

1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de opleiding plastische kunsten, die zij in april 2003 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

De opleiding is een unieke één-cyclus-opleiding die aangeboden wordt door de Hogeschool voor Wetenschap & Kunst.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

2 de visitatiecommissie

2.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld door de Raad van Beheer van de VLHORA in zijn vergadering van 10 juni 2002.

De commissie is als volgt samengesteld:

voorzitter

- Piet J. Janssen, professor emeritus KULeuven, faculteit psychologische en pedagogische wetenschappen

secretaris

- Fernand Rochette, gewezen algemeen directeur van de Katholieke Hogeschool Brussel

leden

- André Blondeel, gewezen inspecteur Beeldende Kunst van het departement Onderwijs
- Jan Parys, gewezen creatief directeur Ogilvy
- Roel Plaizier, gewezen directeur van drukkerij Carto

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

2.2 taakomschrijving

De visitatiecommissie heeft als taak op basis van het door de hogeschool opgestelde zelfevaluatie rapport en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, na te gaan in hoeverre de kwaliteit van de onderwijsprocessen van de opleiding, geconcretiseerd in 15 thema's, beheerst wordt en aanbevelingen te formuleren om te komen tot kwaliteitsverbetering binnen de betrokken opleiding.

Voor de thema's van de zelfevaluatie, zie bijlage 2.

2.3 werkwijze

2.3.1 voorbereiding

De visitatiecommissie werd geïnstalleerd op 10 februari 2003. Tijdens deze vergadering werd de handleiding van het visitatieproces toegelicht. Tevens werden de bezoekdagen vastgelegd, het bezoekschema opgesteld en de wijze van voorbereiding van het bezoek besproken.

De commissie analyseerde het zelfevaluatie rapport en de bijlagen om zich een beeld te vormen van de opleiding en van de kwaliteitszorg in de opleiding. Individuele bevindingen, commentaar en punten van verdere bevraging werden besproken op de voorbereidende vergadering van 19 maart 2003.

2.3.2 bezoek aan de instelling

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesprekken gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij het onderwijs in de opleiding plastische kunsten. De gesprekken zijn een goede aanvulling geweest op het zelfevaluatie rapport en werden door de commissie als open ervaren.

Tijdens het bezoek werd in de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze mogelijkheid kon worden gebruikt zowel op verzoek van personen uit de bezochte instelling als op verzoek van de visitatiecommissie.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals verslagen, cursussen, voorbeelden van examenvragen, van afstudeerwerken en van stagewerken.

Tevens werd een bezoek gebracht aan de gebouwen en de infrastructuur.

Het bezoek werd afgesloten met een mondelinge rapportering aan de beleidsverantwoordelijken, waarin de commissie haar eerste bevindingen van de visitatie weergaf.

Voor het bezoekschema, zie bijlage 3.

2.3.3 rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces legt de commissie haar bevindingen en aanbevelingen vast in een terugmeldingsrapport per bezochte instelling en in een globaal openbaar rapport voor de opleiding in Vlaanderen. Aangezien het een unieke opleiding betreft, heeft de commissie één rapport opgemaakt, dat geldt als terugmeldingsrapport en als openbaar rapport.

Dit rapport werd door de voltallige commissie becommentarieerd en op punt gesteld in oktober 2003.

De opleiding heeft de gelegenheid gekregen om op dit rapport te reageren. Voor zover de commissie zich kon terugvinden in de opmerkingen van de hogeschool, werden die verwerkt in het rapport. De commissie heeft de opleiding op de hoogte gebracht van haar beslissing terzake.

bevindingen en aanbevelingen

1 bespreking van de thema's

vooraf

Het zelfevaluatie-rapport (ZER) werd zelfkritisch opgesteld en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De commissie waardeert eveneens de uitstekende kwaliteit van de organisatie van de visitatie.

De commissie is er zich terdege bewust van dat de visitatie plaatsvond op een ogenblik dat grondige structurele veranderingen, namelijk de migratie van de campus Honim in Brussel naar de campus Sint-Lucas in Gent, het onderwijsgebeuren nog ernstig verstoort. De commissie hoopt desondanks bij te dragen tot een verdere noodzakelijke integratie.

1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg van de opleiding

De opdrachtverklaring van de hogeschool is bondig, maar helder en inspirerend opgesteld. Daarop wordt de visie op de opleidingsdoelstellingen geënt (zie verder).

Er wordt grote autonomie gegeven aan de departementen op het vlak van het onderwijs- en personeelsbeleid. De dienstverlening en de aansturing van de departementen gebeurt centraal, onder meer via de WOK (werkgroep onderwijskwaliteitszorg). Op departementaal niveau gebeurt dit door de DCO (departementale commissie onderwijskwaliteitszorg).

De financiële middelen worden, na een voorafname voor de centrale werking, aan het departement toegekend op basis van de vigerende decretale criteria.

Binnen het departement is er een beleidsmatige beklemtoning van de evenwaardigheid van theorie en praktijk en van het één-cyclus- en twee-cycli-onderwijs. Het beleid is zich terdege bewust van de specifieke problemen die gepaard gaan met de overbrenging van de opleiding plastische kunsten (PK) van Honim Brussel naar Sint-Lucas Gent en heeft door de recente aanstelling van een nieuwe kwaliteitszorgcoördinator en een nieuwe opleidingscoördinator een belangrijke hefboom gecreëerd voor een versnelde integratie van de opleiding PK op de campus Gent.

Samenwerking met andere departementen van de hogeschool wordt nagestreefd. Die verloopt evenwel moeizaam en gebeurt ad hoc. Zij is project- en docentgebonden, maar wordt gestimuleerd. Vermeldenswaard is onder meer de viering van de 'Dies Natalis' waar de verschillende departementen elkaar ontmoeten, wat hun onderlinge samenwerking kan bevorderen.

Staffleden worden door het departementshoofd aangesteld na consultatie van het personeel. De staf is verantwoordelijk voor de dagelijkse sturing van de opleiding. De commissie stelt vast dat er weinig

belangstelling is van het personeel om een staffunctie waar te nemen. Aan deze functie die toch vrij belastend is en specifieke capaciteiten vergt, kunnen aantrekkelijker randvoorwaarden gekoppeld worden.

Als kwaliteitszorginstrument heeft de hogeschool voor het TRIS-instrument geopteerd dat gebaseerd is op het EFQM-model. Het departement zelf overweegt het PROZA-instrument te kiezen en dit, waar nodig, aan te vullen met het TRIS-instrument.

1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

De kwaliteitszorg wordt ondersteund door de DCO en wordt sinds kort gestuurd door een competent kwaliteitscoördinator. De kwaliteitszorg concentreert zich momenteel sterk op verdere integratie van de opleiding PK in het departement.

Het werk met het TRIS-kwaliteitsinstrument gebeurt vooralsnog experimenteel, omdat er nog twijfels heersen over welk instrument het nuttigste is voor de opleiding. Er is zeker geen sprake van een planmatig en systematisch gebruik van het TRIS-instrument om alle facetten van de opleiding te screenen. Dat het hanteren van een degelijk instrument noodzakelijk is om de kwaliteitszorg te onderbouwen, zal nog veel communicatie met het personeel vergen. Een snelle definitieve keuze voor een instrument is dan ook noodzakelijk volgens de commissie.

De commissie heeft wel vastgesteld dat reeds een aantal meetgegevens werden verzameld (studietijdmeting, bevraging van de studenten over de onderwijsorganisatie, ...). De kwaliteit van deze bevragingen is zeker voor verbetering vatbaar en de conclusies die worden getrokken, zijn zeer vaag. Het besluit 'meer aandacht besteden aan de kwaliteit van de studieomgeving en de praktische organisatie' moet duidelijk geoperationaliseerd worden. Een concreet handlingsplan met beschrijving van verantwoordelijkheden, te gebruiken instrumenten, middelen en een tijdspad is noodzakelijk om verandering op gang te brengen. Positief is ongetwijfeld dat onder meer de resultaten van de studietijdmetingen besproken werden op de POC (permanente onderwijscommissie), wat tot aanpassingen leidde van het curriculum en de organisatie van het onderwijs.

Zeer vermeldenswaard is eveneens dat om het onderwijsgedrag van de atelierdocenten te ondersteunen, een aangepast zelfevaluatie-instrument (Ev-Atel-b) werd ontworpen en klaar is om uitgetest te worden.

1.3 personeel

Dankzij het goede beleid dat op personeelsvlak werd gevoerd in het verleden, beschikt de opleiding over een stevige ploeg. Veel personeelsleden beschikken over meer dan één academisch diploma, en opvallend is het hoge aantal docenten met een pedagogisch diploma. Daarnaast hebben velen een behoorlijke praktijkervaring. Deze groep vormt voor de toekomst dan ook een krachtig potentieel dat op korte termijn met zorg gecoördineerd en ondersteund moet worden. De recente aanstelling van een opleidingscoördinator en een verantwoordelijke voor kwaliteitszorg doen veel goeds verhoppen.

De integratie van het team uit het Brusselse Honim met het team van Sint-Lucas verliep en verloopt nog zeer moeizaam en met de nodige spanningen omwille van meerdere scheidingslijnen. Er is een vrij groot verschil in cultuur tussen beide groepen, vooral wat de omgang met de studenten betreft; er zijn verschillende onderwijsopvattingen; er is de tegenstelling praktijkdocent ten opzichte van theoriëdocent en ten slotte is er de tegenstelling tussen de één-cyclus-opleiding en de twee-cycli-opleiding. Deze spanningen remmen efficiënte communicatie en samenwerking af, wat de studenten duidelijk als negatief percipiëren. Toch stelt de commissie vast dat het team betrokken en gemotiveerd blijft en dat er voldoende wil aanwezig is om naar een optimale invulling te zoeken van de toekomstige bacheloropleiding. De nieuwe coördinator krijgt alle krediet van het personeel om dit proces positief te sturen. Zij voert momenteel gesprekken met alle personeelsleden. Het is de bedoeling dat op basis van een visietekst over de toekomstige bachelor iedereen zijn vak positioneert binnen de opleiding om van daaruit samenwerking te stimuleren en de opleidingsonderdelen beter op elkaar af te stemmen.

In het ZER wordt 'het streven naar een geïntegreerd personeelsbeleid' vermeld. De commissie kon inderdaad vaststellen dat voor de aanwervingen, benoemingen en bevorderingen alsook voor de evaluatie degelijke procedures zijn ontworpen en dat functioneringsgesprekken geïntegreerd zijn in het beleid. Er wordt op korte termijn werk gemaakt van een nascholingsbeleid dat steunt op een onderwijsvisie en mogelijke onderwijsvernieuwingen enerzijds en peilingen van nascholingsbehoeften bij het personeel anderzijds. De nascholing gebeurt voornamelijk op persoonlijk initiatief. Wel wordt in een budget voorzien om initiatieven te ondersteunen. De commissie heeft niets gemerkt van bijzondere initiatieven – ter aanvulling van het bij wijze van introductie bestaande peter- en meterschap - om beginnende docenten te ondersteunen (via bijvoorbeeld intervisie).

1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding beschikt over degelijk uitgeruste auditoria en ateliers die tevens goed worden onderhouden en momenteel adequaat functioneren toelaten.

De pc-voorzieningen lijken behoorlijk verbeterd sinds de verhuis, maar hier moeten toch enkele bedenkingen bij worden geformuleerd. Studenten wezen op het in hun ogen nog bestaande grote verschil inzake beschikbaarheid van pc's tussen de opleiding PK en de twee-cycli-opleiding. 'In de twee-cycli-opleiding zijn veel pc's beschikbaar voor kleine groepen, en in PK zijn weinig pc's beschikbaar voor grote groepen', aldus een student. Ook het personeel vraagt een billijker verdeling van de pc-middelen.

Er dient eveneens aandacht te gaan naar een versnelde uitbreiding van internetfaciliteiten en naar de afwerking van het intranet.

Om de kosten te drukken wordt de aankoop van dure software vermeden. Daardoor ontbreken programma's die, volgens experts in de commissie, nochtans noodzakelijk zijn om voldoende aansluiting te behouden met de dagelijkse praktijk.

De bibliotheek is voldoende uitgebouwd en wordt goed beheerd. Om de 2000 gebruikers (studenten, personeel, externen) van de departementen beeldende kunst (waartoe de opleiding PK behoort) en architectuur te ondersteunen, zijn 4 voltijdse medewerkers in dienst en wordt jaarlijks 3.000 euro geïnvesteerd in de collectie. Omwille van plaatsgebrek en een betere situering binnen de campus werd in het masterplan 2001 in een nieuwe bibliotheek voorzien.

De input van financiële middelen voor de opleiding PK is geringer dan die voor de twee-cycli-opleiding van het departement omwille van decretale voorschriften terzake. Toch zal het samenbrengen van beide opleidingen door onder meer het gemeenschappelijk gebruik van een aantal diensten zorgen voor een win-winsituatie voor beide opleidingen.

1.5 onderwijsdoelstellingen

Voor de onderwijsdoelstellingen werd uitgegaan van de Europese SEDOC-normering en vanuit het beroepsprofiel (Vlaamse Onderwijsraad). Het SEDOC-niveau 4 verdient een juiste en dynamische interpretatie. In de opleiding wordt geopteerd voor een pragmatische instelling waarbij de artistiek-plastische uitvoering primeert op het concept. De commissie vindt evenwel dat niet te exclusief de nadruk mag worden gelegd op het uitvoerend aspect. De plastisch-artistieke vormgeving vergt zowel een conceptuele als technische aanpak en moet de creativiteit van de studenten voldoende stimuleren.

Toetsing van het curriculum aan het werkveld moet een permanente zorg zijn. De commissie suggereert dat reeds tijdens het tweede jaar activiteiten (excursies, bedrijfsbezoeken, initiatiestage) zouden worden georganiseerd om het werkveld dichter bij de opleiding te betrekken. Derdejaarsstudenten zullen zich daardoor vermoedelijk vlugger en efficiënter inzetten om een optimale stageplaats te vinden.

De commissie waardeert dat de opleiding haar opleidingsvisie ent op de globale opdrachtverklaring van de hogeschool en, naast kennis, vaardigheden en attitudes, nadruk legt op onder meer de ethische aspecten van het beroep en de persoonlijke ontplooiing van de studenten.

1.6 opleidingsprogramma: opbouw en samenhang

Het curriculum is zeer praktijk- of toepassingsgericht. Ateliers vormen de kern van de opleiding. De ateliers grafische vormgeving en reclamevormgeving plus tekenen zijn de belangrijkste opleidingsonderdelen gedurende de drie jaren.

Het theorieeluk van het curriculum omvat amper 30 % van het aantal studiepunten. Drie vormingsaspecten komen daarin aan bod: culturele en beeldende vorming, beroepsvorming en communicatieve vorming.

Zowel binnen de theoretische als binnen de praktische opleidingsonderdelen zijn keuzemogelijkheden ingebouwd. Het theoretische keuzeprogramma wil onder meer tegemoetkomen aan de wensen van de studenten die na deze opleiding op een vlotte manier willen doorstromen naar een vervolg- of masteropleiding.

De scriptie samen met de stage staan voor amper 9 studiepunten, wat de commissie als een onderwaardering beschouwt voor deze belangrijke opleidingsonderdelen (zie verder).

De studenten mogen de opleiding PK slechts aanvatten, nadat ze geslaagd zijn voor een toelatingsproef. Dit instrument zou – zoals trouwens elke andere toelatingsproef – continu op zijn relevantie moeten worden geëvalueerd aan de hand van meetgegevens.

Een belangrijk werkpunt ligt zeker op het vlak van de onderlinge en globale afstemming van de verschillende opleidingsonderdelen. Docenten zijn onvoldoende op de hoogte van de inhoud en doelstellingen van de andere opleidingsonderdelen. Er gebeurt geen grondige en systematische doorlichting van alle opleidingsonderdelen om overlappingen, leemtes, exacte moment van aanbieden ... te detecteren, om daaruit bijstellingen te realiseren. Dat meer en gericht overleg noodzakelijk is - en in de eerste plaats overleg met de praktijkdocenten -, dringt wel door tot de docenten. De commissie meent dat de POC het orgaan bij uitstek is voor dit overleg. Frequente en efficiënte vergaderingen dringen zich op.

De vraag naar meer informatica komt zowel van de studenten als van de oud-studenten.

De taalvakken worden sterk gewaardeerd en zeer relevant geacht. Het reduceren van het aantal uren Franse communicatie - in tegenspraak met eerder gemaakte afspraken en zonder overleg - wordt door de studenten noch de docenten gewaardeerd.

De commissie vindt de invulling van het vak multimedia te eng. De economische realiteit komt evenmin voldoende aan bod in het curriculum.

Zeer positief is het experiment met een zogenaamd 'gesloten project' waarin de studenten alle fases van een project - van ontwerp tot de evaluatie met inbegrip van de financiële implicaties - doorlopen.

De eindejaarstentoonstelling is tevens een vruchtbare ontmoetingsgelegenheid waar professionelen uit het brede werkveld aanwezig zijn samen met de laatstejaars en de docenten.

De commissie meent dat de naam 'Plastische Kunst' niet meer beantwoordt aan de realiteit van de opleiding. Zij stelt met instemming vast dat die naam eerstdaags verandert in 'Opleiding in Beeldende Vormgeving'.

1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

Qua werkveldervaring vervult de stage binnen PK een onvervangbare functie. Die vraagt bij de verdere uitbouw van de opleiding tot een professionele bachelor gerichte aandacht en zorg, omwille van meerdere perspectieven:

- Studenten dienen optimaal – bijgevolg tijdig en dus best reeds in de loop van hun tweede jaar – gesensibiliseerd voor deze fase in hun studieprogramma. Ze beoogt immers hun instap in het werkveld voor te bereiden;
- Daarbij mag een beroep worden gedaan op hun assertiviteit, met dien verstande echter dat derdejaars zich niet aan hun lot overgelaten mogen voelen. Er moet een juist evenwicht worden gezocht tussen het beroep doen op hun creativiteit en zin voor initiatief en toch voldoende ondersteuning bieden. Studenten vinden de voorbereiding en ondersteuning van de stage immers zwak. Er wordt vooraf onvoldoende informatie gegeven; op e-mails wordt niet gereageerd ...;
- Aangewezen is dat de POC zich tijdig bezint over de te volgen begeleidingsstrategie indien nog grotere groepen studenten stage moeten lopen. Duo-stages lijken volgens de commissie alvast perspectief te bieden;

- Als de derdejaars hun stage hebben beëindigd, moet de opleiding systematisch met hen reflecteren over wat deze opleidingsfase voor elk van hen heeft betekend. Medestudenten moeten op een unieke wijze lering kunnen halen uit de verscheidenheid van ervaringen van hun medestudenten. Ook terugkom-dagen tijdens de stageperiode zelf, waarop in werkgroepen en workshops ervaringen worden uitgewisseld en bediscussieerd, vormen een te overwegen mogelijkheid.

Positief is dat voor elke stage een stagecontract wordt opgemaakt, waarin een aantal belangrijke afspraken worden vastgelegd. Voor de ondersteuning van de evaluatie van de studenten wordt gebruik gemaakt van een standaardformulier dat door de stagemeester wordt ingevuld. Ook de stageplaats zelf wordt door de bezoekende docent geëvalueerd. Hoe al deze gegevens worden verwerkt en welke conclusies daaruit worden getrokken, is voor de commissie onduidelijk.

Voor de opvolging van de stages zijn drie personen verantwoordelijk: de stagemeester, een docent en de stagecoördinator. De opvolging gebeurt op de werkplek zelf maar ook via e-mails van de studenten, via een wekelijks stageverslag en een bezoek van de docent. Organisatorisch lijkt dit goed in elkaar te steken, maar over de concrete uitvoering hoorde de commissie weinig lof. Een aantal tekorten wordt door de docenten toegeschreven aan hun overbelasting. De commissie vond nergens hoe de verschillende docenten gecoacht worden voor het voeren van begeleidings- en evaluatiegesprekken. Dit is vaak uitermate moeilijk en vergt specifieke vaardigheden die niet zonder meer van elke docent kunnen worden verwacht.

Het afstudeerproject omvat een theoretisch deel (de scriptie) én een praktisch deel (het eindwerk). Het afstudeerwerk als dusdanig is tijdens deze visitatie veeleer op de achtergrond gebleven. De commissie bevond zich – gezien de recente overgang van Honim naar Sint-Lucas - niet in de gelegenheid om 'de' scriptie als zodanig van dichtbij te evalueren.

De stage en het afstudeerproject vormen samen één opleidingsonderdeel met slechts 9 studiepunten. Dit staat in schril contrast met de tijd die studenten voor beide moeten investeren. Het ZER vermeldt een begrote studielast van 130 uur op jaarbasis. Aangezien de studenten voor hun 6 weken durende stage op de werkplek activiteiten ontwikkelen ten belope van meer dan 200 uren, is het duidelijk dat de 9 studiepunten totaal niet overeenstemmen met de investering van de studenten. De commissie is van oordeel dat binnen de opleiding tot professional bachelor zowel de stage als het afstudeerwerk om grondige reflectie vragen.

1.8 internationale dimensie

De internationale dimensie binnen de opleiding PK verdient op korte termijn gerichte aandacht. Ze staat in feite nog in de kinderschoenen, wat voor deze unieke opleiding in Vlaanderen toch te betreuren valt.

Er is slechts een beperkt aantal uitgaande studenten (2 kandidaten voor het volgend academiejaar) en ook van docentmobilititeit is amper sprake. De opleiding heeft slechts met enkele buitenlandse instellingen (Nederland, Ierland, Verenigd Koninkrijk) contacten die werden gelegd via deelname aan een Socrates-programma. Er is echter geen sprake van een geplande samenwerking, net zo min als van een breder netwerk met hogescholen in de andere Europese landen. De studenten, maar ook docenten, ervaren weinig of geen stimuli voor buitenlandervaringen. De informatie ten aanzien van studenten is zeer schaars.

De commissie meent dat internationalisering moet worden opgebouwd door zelf eerst ernstig te investeren, bijvoorbeeld door werkbezoeken van docenten in het buitenland te ondersteunen. Deze werkbezoeken moeten leiden tot samenwerkingsovereenkomsten, waaruit een meerwaarde moet groeien voor studenten en docenten van beide instituten.

Ook aan de formule van 'intensive programs', waar op één bepaald instituut studenten uit meerdere Europese landen rond een bepaald project werken, werd nog niet gedacht en andere initiatieven in het kader van 'internationalisation at home' zijn voorlopig niet aan de orde.

Het is duidelijk dat de internationalisering een opwaardering behoeft.

1.9 leersituatie

De beide deelthema's, namelijk onderwijsvormen en leermiddelen, vergen bijzondere zorg. De zelf ontworpen leermiddelen, hoofdzakelijk cursusmateriaal, zouden duidelijk moeten winnen aan effectiviteit door ze zowel vormelijk als inhoudelijk te updaten. Een eigen huisstijl voor de opleiding PK ontwikkelen vindt de commissie een noodzaak. Stevig onderbouwd cursusmateriaal laat bovendien toe het imago van de PK-opleiding binnen het departement scherper af te lijnen. Ook de didactische opbouw van het cursusmateriaal verdient nog meer aandacht.

Wat de onderwijsvormen betreft, is de commissie van oordeel dat grotere vakoverschrijdende integratie moet worden nagestreefd. Het feit dat afzonderlijke cursussen stuk voor stuk met grote zorg worden ontwikkeld en verzorgd, betekent nog niet dat het geheel waar elk deel zijn situering aan ontleent, daarmee optimaal gerealiseerd wordt. Het geheel is hier meer dan de som der delen.

De commissie acht gerichte groepsgewijze nascholingen aangewezen voor het realiseren van veranderingen op het vlak van de onderwijsmiddelen en onderwijsvormen.

1.10 toetsing en evaluatie

Over de toetsing en evaluatie bereikten de commissie weinig of geen klachten. Integendeel, de examens waren volgens de studenten goed georganiseerd en beantwoordden aan hun verwachtingen. Dit heeft wellicht te maken met het feit dat de opleiding veel zorg besteedt aan transparante en duidelijke procedures inzake de evaluatie-aspecten. Deze zorg blijkt zowel uit de informatie ten aanzien van de studenten als uit de organisatie van de examens, de criteria en wijze van beoordelen van de examencommissie. Zo maakt elke lector bij het begin van het academiejaar de doelstellingen van zijn cursus en zijn verwachtingen daaromtrent duidelijk, en voor de examenzittijd wordt de wijze van examineren duidelijk toegelicht. De belangrijkste aspecten van het evalueren worden ook schriftelijk aan de studenten bezorgd.

De studenten krijgen inspraak bij de opstelling van het examenrooster en feed-back over hun examens.

1.11 studie- en studentenbegeleiding

De commissie heeft vastgesteld dat zowel de studie- als de studentenbegeleiding voldoende laagdrempelig zijn uitgebouwd, zodat tijdig wordt ingespeeld op de behoeften van de studenten. De allereerste opvang en ondersteuning van studenten gebeurt door de docenten die dicht bij de studenten staan. Dit is zeker het geval voor de ateliers.

Studenten ervaren wel sterke verschillen tussen de docenten van Honim en Sint-Lucas. Zij verwijzen daarbij naar een middelbare-school-mentaliteit. Zij wensen meer als volwassenen te worden behandeld.

Voor de instroombegeleiding beschikt de opleiding over degelijk verzorgde folders en brochures en naast de klassieke informatiedagen en de SID-IN's (studie informatiedagen) moet de tentoonstelling vermeld worden. Abituriënten krijgen op dat ogenblik een concreet beeld van de opleiding met inbegrip van het leerproces dat moet worden doorgemaakt.

Het monitoraat voor de vakbegeleiding en voor aspecten van de studiemethode fungeert op vrijwillige basis en is weinig succesvol bij de studenten. Dit monitoraat wordt net ingericht om in te spelen op de heterogene instroom van studenten. De docenten vinden dan ook dat het monitoraat effectief moet worden geïntegreerd in het curriculum van de eerstejaarsstudenten. Momenteel geven zij reeds ondersteuning voor technische en artistieke aspecten van de opleiding. Studenten krijgen de mogelijkheid om goedkoop lessen te volgen aan de avondschool.

Indien meer gespecialiseerde opvang nodig blijkt, wordt vlot doorverwezen naar de geëigende diensten van SOVOLucG (Sociale Voorzieningen Sint-Lucas Gent) en van StudiO. Deze diensten bieden ook trainingen aan voor onder meer faalangst en assertiviteit. Het aanbod van SOVOLucG wordt tijdig en accuraat in de klassen meegedeeld.

De verantwoordelijken voor de studentenbegeleiding hebben recent een goedbedoelde nota opgesteld, die maatregelen beschrijft om onder meer het spijbelen en afhaken te vermijden. Na lezing van deze documenten en hun administratieve bijlagen bepleit de commissie dat er een onderscheid moet blijven tussen levensnabije betrokkenheid en verstikkende betutteling.

1.12 studeerbaarheid en studierendement

Om de studeerbaarheid na te gaan werden studietijdmetingen verricht. De verschillen tussen de begrote en de gemeten studiebelasting zijn vooral in het tweede en derde jaar bijzonder groot. Mogelijk is de bevragingmethode (retrospectie) hiervoor verantwoordelijk. Hier verwijst de commissie opnieuw naar de zwaar onderschatte studiebelasting voor de scriptie en de stage. Een nieuwe meer betrouwbare meting – de hogeschool blijkt daartoe eerstdaags overleg op te starten - dringt zich op.

Door onvoldoende differentiatie te realiseren of door het niveau naar beneden toe aan te passen, ervaren een aantal studenten tijdens het eerste jaar geen of weinig studiebelasting. De leerstof uit het secundair onderwijs, specifiek het kunstsecundair, wordt volgens hen te veel en te lang herhaald. Het zou daarom interessant zijn de studietijdmetingen te differentiëren in functie van de vooropleidingen en de behaalde resultaten in het secundair onderwijs. De globale spreidingsmaat voor de studielast geeft reeds een duidelijke aanduiding voor

de verschillen tussen de studenten. Onvoldoende overleg tussen de docenten over de timing van taken creëert vermijdbare druk en belasting voor de studenten.

De slaagcijfers voor de voorbije 5 academiejaren bedragen gemiddeld 72 % voor 1PK, 83 % voor 2PK en 97 % voor 3PK. Om het differentieel rendement in functie van de vooropleiding na te gaan, werden de gegevens van de 1^e semesterexamens van het academiejaar 2002-2003 geanalyseerd naar het aantal tekorten en naar de beste scores. Deze analyse leverde boeiende gegevens op, maar laat nog te veel vragen onbeantwoord, zodat een herhaalde en verfijnde meting zich opdringt vooraleer conclusies voor de pedagogische aanpak mogelijk zijn.

1.13 afgestudeerden

Een goed functionerende tewerkstellingsdienst van Honim die gekoppeld was aan de studentenadministratie, moet nog 'volfunctionerend' overgenomen worden door de dienst op Sint-Lucas Gent om de studenten te ondersteunen bij hun instap in het werkveld. Adressen van afgestudeerden worden wel aan de bedrijven bezorgd.

De eindejaarstentoonstelling waar professionelen uit het brede werkveld aanwezig zijn samen met de laatstejaars en de docenten, is ook een vruchtbare ontmoetingsgelegenheid met het oog op het ontdekken van nieuwe trends en het vinden van werk.

De commissie ontmoette een dynamische groep oud-studenten (afgestudeerden 2001-2002) die vol lof en met veel 'heim-vreugde' praatten over hun opleiding in Honim. Vooral de open en vormende sfeer en de fijne omgang met de docenten werden aangehaald. Over de activiteiten van OSV Honima, de oud-studentenvereniging, waren deze studenten niettemin niet geïnformeerd.

De commissie kon jammer genoeg de resultaten van de bevraging onder de afgestudeerden van het academiejaar 2001-2002 niet inkijken.

De huidige derdejaars zijn duidelijk ongerust over hun tewerkstellingskansen, omdat de conjunctuur niet gunstig is en omdat steeds veel ervaring gevraagd wordt. Zij verwezen daarbij echter niet naar mogelijke tekorten in de opleiding.

1.14 maatschappelijke dienstverlening

Maatschappelijke dienstverlening is zo goed als niet uitgebouwd in de opleiding. Zelfs een nascholingsaanbod ontbreekt. De commissie verbaast zich hierover, vooral omdat PK in Vlaanderen een unieke opleiding is.

De tentoonstelling op het einde van het academiejaar vervult in zekere zin een navormingsfunctie, omdat docenten, studenten en oud-studenten daar kansen worden geboden tot confrontatie en toetsing van ideeën.

De commissie vraagt zich af of geen dienst kan worden verleend aan de non-profitsector, waaronder het onderwijs, via bijvoorbeeld de eindwerken. Dit zou voor een financiële return kunnen zorgen, die nieuwe initiatieven mogelijk zou maken.

1.15 onderzoek

Dit thema wordt in het ZER afgedaan met de zinsnede 'niet van toepassing'. Dit is voor de commissie duidelijk ten onrechte. Er kan ten minste worden verwacht dat docenten hoger onderwijs actief en inventief blijven reflecteren over hun vakgebied, in PK vooral over de beeldtaal en de daarmee te associëren abstracties. Dit moet de mate intensiveren waarin kennis en beroepsvaardigheden in andere situaties kunnen worden toegepast. Het gaat immers om beroepsafhankelijke vaardigheden die meer transfer geven of in een breder vaardigheidsgebied toepasbaar zijn.

Studiewerk, actieonderzoek, verzorgen van publicaties en onderzoek in samenwerking met andere instellingen zijn noodzakelijk voor een hogeschoolcultuur.

2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

- De opleiding beschikt over een goede **infrastructuur**. De auditoria en ateliers zijn naar behoren ingericht en laten adequaat functioneren toe. Ook de bibliotheek is degelijk uitgerust en wordt goed beheerd. Internet- en intranetfaciliteiten moeten evenwel worden uitgebreid.
- Er moet nog meer aandacht worden besteed aan het verbeteren van de **attitudes en het onderwijsgedrag** van alle docenten.
- De **evaluatie van de studenten** verloopt naar wens. Studenten worden behoorlijk geïnformeerd, de organisatie van de examens is onderwijskundig doordacht en studenten krijgen desgewenst feedback.
- De **studentenbegeleiding** is voldoende laagdrempelig uitgebouwd. De beschikbaarheid van het personeel is groot en er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de docenten en de diensten van SOVOLucC en Studio.
- De **kwaliteitszorg** moet uitmonden in concreet geoperationaliseerde projecten. De wetenschappelijke kwaliteit van veel bevragingen moet daartoe verhoogd worden.
- De **integratie van de twee korpsen** (Honim en Sint-Lucas) kan versneld worden via open communicatie over verschillen en gelijkenissen, zoals werd vastgesteld na objectieve analyses.
- De **professionalisering** van het personeel geschiedt best planmatig op basis van een analyse van aan- en afwezige competenties in het licht van onderwijsdoelstellingen en beleidsopties.

- De **artistieke vormgeving** vergt zowel een conceptuele als technische aanpak en moet de creativiteit van de studenten voldoende stimuleren.
- Als unieke opleiding in Vlaanderen verdient de **internationalisering** op korte termijn veel meer gerichte aandacht.
- **Stage en afstudeerproject** dienen als opleidingsonderdelen opgewaardeerd. Een creatieve invulling en een strakkere organisatie zijn aan te bevelen. Ook de waardering met slechts 9 studiepunten wordt op basis van studietijdmetingen best herdacht.
- **Maatschappelijke dienstverlening**, nochtans een decretale opdracht, ontbreekt nagenoeg. Voor een unieke opleiding als PK zou de aandacht vooral moeten gaan naar de posthogeschoolvorming.

bijlage 1

curriculum vitae van de visitatieleden

Piet J. Janssen (1934) is doctor in de psychologie en was gewoon hoogleraar aan de KULeuven, faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen. In zijn wetenschappelijk onderzoek specialiseerde hij zich in (school)psychologische aspecten van hoger onderwijs (predictie van studiesucces na afloop van het secundair onderwijs m.i.v. keuzebegeleiding van abituriënten op hun weg naar hoger onderwijs, studeergedrag, evaluatie van doceergedrag door studenten en examineren). Sinds 1999 is hij op emeritaat. Hij heeft sedertdien ervaring met visitaties opgebouwd. Hij heeft meegewerkt aan een partiële visitatie binnen de Open Universiteit Nederland en aan een interne proefvisitatie van opleidingen architectuur in Vlaanderen.

André Blondeel (1937) studeerde beeldhouwkunst aan Sint-Lukas Brussel en werkte als leraar. In 1998 werd hij inspecteur voor de artistieke vakken in het onderwijs in de beeldende kunst. In 1992 stapte hij over naar de Dienst voor Onderwijsontwikkeling waar hij ondermeer meewerkte aan de eindtermenontwikkeling van de artistieke vakken in het basis - en secundair onderwijs. Sinds 1999 is hij met pensioen. Hij heeft geen ervaring met visitaties maar wel met de doorlichtingen. Hij werkte ook mee aan de evaluaties 2000-2001 van de lerarenopleidingen in opdracht van de minister van Onderwijs.

Jan Parys (1942) studeerde Germaanse filologie. Hij werkte bij diverse reclamebureau's, aanvankelijk als copywriter, later als creatief directeur. Hij treedt op als communicatieconsultant voor diverse organisaties, ondermeer Fortis, de Warande. Hij heeft een sterke belangstelling voor de kunstensector en voor het kunstonderwijs. Hij is jurylid voor de eindwerken van HONIM. Hij was ook 3 jaar beheerder bij het RITS.

Roel Plaizier (1943) studeerde schilderkunst en etsen aan de Academie van Antwerpen. Tijdens zijn loopbaan specialiseerde hij zich voornamelijk in cartografisch werk. Hij was directeur bij de N.V. Carto (Cartografie, drukkerij en uitgeverij). Sinds kort is hij verbonden aan het HONIM, waar hij ondermeer de verplaatsing van de campus naar Gent begeleidde. Hij is ook jurylid voor de eindwerken.

Fernand Rochette (1945) is doctor in de psychologie. Hij werkte 9 jaar als onderzoeker op het terrein van de schoolpsychologie bij de KULeuven. Hij heeft een ruime ervaring in het onderwijs, voornamelijk op het vlak van de lerarenopleiding. Van 1984 tot 1995 was hij directeur van een lerarenopleiding. Van 1995 tot 2001 was hij algemeen directeur van de Katholieke Hogeschool Brussel. Momenteel is hij op TBS. Hij werkte tijdens zijn loopbaan op het departement onderwijs in diverse commissies op het vlak van didactiek en onderwijs en was lid van de stuurgroep 'evaluatie van de lerarenopleiding'. Hij is vertrouwd met het visitatieproces van de hogescholen. Hij was secretaris van de visitatiecommissie industrieel ingenieur bouwkunde (6 hogescholen) en conservatie/restauratie (unieke opleiding).

0 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

- voorstelling van de opleiding;
- beschrijving van het beleid, algemene strategie en/of doelstellingen inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek, ...
- beschrijving van het kwaliteitsbeleid en van het systeem van interne kwaliteitszorg.

1 thema concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

- concrete uitwerking kwaliteitszorg in de opleiding (enquêtes, consensusvergaderingen, evaluatie, relaties met werkveld, ...);
- meetresultaten van de opleiding vanuit het interne kwaliteitsinstrument;
- verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- opvolging van de verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- kwaliteitscoördinator in de opleiding (verantwoordelijkheid, draagvlak, functioneren); thema kwaliteitszorg in het opleidingsteam.

bijlage: overzicht scores, formulieren, (opvolgings)verslagen vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding

2 thema personeel

- human Resources Management (o.a. aanstelling en/of aanwerving, allocatie, bevordering, functionering en evaluatie);
- betrokkenheid van personeel (commitment en empowerment);
- werking van het opleidingsteam (coördinatie, teamverantwoordelijkheid, draagkracht,);
- professionalisering van het personeel buiten de technische deskundigheid (ook o.a. navorming);
- technische deskundigheid van het onderwijzend personeel (vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch) (ook hoe gaan wij daarmee om?, navorming, ...);
- onderzoeksdiskundigheid en/of deskundigheid in de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing);
- technische, administratieve en organisatorische deskundigheid (ATP, ondersteunende diensten) (ook o.a. navorming).

bijlage: omvang, cijfermateriaal, samenstelling personeel (diploma, categorie, functieomschrijvingen, opdrachten), overzicht navorming personeel

3 thema materiële en financiële randvoorwaarden

- onderwijsruimten (incl. laboratoria, practica- en werkgroep ruimten, ateliers,);
- mediatheek;
- computerfaciliteiten;
- beschikbare werkmiddelen;
- studenten- en docentenfaciliteiten.

bijlage: cijfermateriaal

4 thema onderwijsdoelstellingen

- onderwijsvisie van de opleiding;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld.

bijlage: beroeps- en/of opleidingsprofiel, onderwijsvisie en/of onderwijsdoelstellingen

5 thema opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

- concretisering van de onderwijsdoelstellingen in het opleidingsprogramma;
- de aandacht in het opleidingsprogramma voor de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen;
- actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma;
- sequentiële opbouw en coherentie van het opleidingsprogramma;
- aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom;
- aanbod en structuur van flexibele leerwegen in het opleidingsprogramma;
- het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen.

bijlage: opleidingsprogramma en studiegids van de opleiding

6 thema afstudeerwerk en/of werkveldervaring

- opvatting(concept), inhoud en niveau;
- begeleiding (o.a. duidelijkheid regelingen en voorzieningen);
- beoordeling (gehanteerde criteria en wijze van beoordeling);
- relatief gewicht in de opleiding.

bijlage: stagecontract, stagebeoordelingfiche, lijst van stageplaatsen, gebruikte handleiding en/of afspraken bij begeleiding en beoordeling van afstudeerwerken

7 thema internationale dimensie

- integratie van de doelstellingen van het internationaliseringbeleid in de opleiding;
- de internationale dimensie in de opleiding;
- participatiegraad van de studenten aan internationale programma's;
- internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs;
- samenwerking met buitenlandse instellingen.

bijlage: cijfergegevens internationalisering (studenten, personeel, take-up rate, begroting, uitgaven,)
internationalisering

8 thema leersituatie

8.1 onderwijsvormen

- de verschillende onderwijsvormen (hoorcollege, werkgroepen, projectwerk, practica, zelfstudie,)
(concept, geschiktheid in relatie tot doelstellingen, didactisch niveau);
- innovatieve onderwijsvormen;
- proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten.

8.2 leermiddelen

- de verschillende onderwijsmiddelen (syllabi, handleidingen, cursussen, didactische hulpmiddelen, ...)
(in relatie tot doelstellingen en kwaliteit);
- inschakeling van innovatieve leermiddelen in de opleiding (o.a. ICT).

bijlage: proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten, onderwijsreglement en/of -regeling en/of -procedure wijziging onderwijsvormen en leermiddelen

9 thema toetsing en evaluatie

- de verschillende evaluatievormen (concept, in relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de opleiding als geheel, gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, moeilijkheidsgraad);
- criteria en wijze van beoordeling door de evaluatoren;
- criteria en wijze van beoordeling van de examencommissie;
- organisatie van toetsen en examens;
- transparantie van de evaluatie.

bijlage: examenreglement en/of regeling

10 thema studie- en studentenbegeleiding

10.1 studenteninstroom

- instroomprofiel (ook zijdelings);
- instroombegeleiding;
- voorlichting aan abiturienten/aspirant-studenten;
- activiteiten ten aanzien van de aansluiting secundair - hoger onderwijs.

10.2 studiebegeleiding en studentenbegeleiding

- studiebegeleiding tijdens het eerste jaar;
- studiebegeleiding/advies tijdens het vervolg van de opleiding;
- communicatie van de onderwijsdoelstellingen, onderwijs- en examenreglement/ regeling;
- psychosociale begeleiding;
- studentenparticipatie;
- ombudsfunctie.

bijlage: cijfergegevens instroomprofiel en instroombegeleiding, folders en cijfergegevens studie- en studentenbegeleiding, decretaal rapport studiebegeleiding eerstejaars

11 thema studeerbaarheid en studierendement

- studierendement en studiebelemmerende of studiebevorderende factoren en maatregelen (per studiejaar/startmodules en voor de hele opleiding);
- studietijd (verdeling over en binnen de opleiding, wijze en opvolging studietijdmeting, overeenstemming begrote en reële studietijd).

bijlage: slaagcijfers alle studie jaren/modules en gemiddelde studieduur, cijfergegevens begrote en reële studietijd

12 thema afgestudeerden

- voorbereiding van de afgestudeerde op de instap in het werkveld (uitstroombegeleiding inbegrepen);
- contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden (o.a. alumniwerking);
- waardering voor de afgestudeerden door het werkveld;
- tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding.

bijlage: materiaal uitstroombegeleiding en alumniwerking, rapport tevredenheidmeting bij afgestudeerden

13 thema maatschappelijke dienstverlening

- maatschappelijke dienstverlening verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg maatschappelijke dienstverlening);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de opleidingsgebonden maatschappelijke dienstverlening.

bijlage: visie en/of beleidsdoelstellingen maatschappelijke dienstverlening, overzicht maatschappelijke dienstverlening, begroting projecten maatschappelijke dienstverlening, resultaten uit kwaliteitszorg

14 thema onderzoek

- onderzoek verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs o.a. via actieve deelname studenten, kwaliteitszorg onderzoeksprojecten);

- organisatie, middelen en ondersteuning opleidingsgebonden onderzoek.

bijlage: overzicht onderzoeksprojecten, begroting onderzoek (personeel/taakbelasting, uitrusting, werking), tussentijdse en/of eindverslagen, gebruikerscommissies, resultaten uit kwaliteitszorg)

15 thema beoefening en ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing)

- de beoefening en ontwikkeling van de kunsten in de opleiding (beleidsdoelstellingen, bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg beoefening en ontwikkeling kunsten);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de beoefening en ontwikkeling van de kunsten.

bijlage: overzicht beoefening en ontwikkeling kunsten in de opleiding, resultaten uit kwaliteitszorg

dag 1 - 29 april 2003

- 09.00 - 09.50 algemeen directeur, departementshoofd, centrale KZ coördinator
10.00 - 10.50 opleidingscoördinator, KZ coördinator van de opleiding
11.00 - 12.00 rondgang (klassen en labo's in werking)
12.00 - 12.30 intern overleg
12.30 - 13.30 lichte werklunch ter plekke in beperkte kring
13.30 - 14.30 studenten 1ste en 2de jaar, min. 5 max. 10 (inclusief studentenvertegenwoordiging, verschillende instroom, M en V, generatie en niet-generatie studenten)
14.45 - 15.45 studenten 3de jaar min. 5 max. 10 (inclusief studentenvertegenwoordiging, verschillende keuzeateliers)
15.45 - 16.30 studiebegeleiding en ombudsdienst
16.30 - 18.00 inzage werkdocumenten
18.00 - 19.30 afgestudeerden min 5 max. 10 uit de laatste 4 afstudeerjaren (verschillende afstudeerrichtingen, tewerkgesteld in verschillende sectoren, verschillende functies) en vertegenwoordigers van het werkveld (inclusief stagementoren)
19.30 hapje en drankje met de aanwezigen

dag 2 - 30 april 2003

- 09.00 - 09.50 docenten algemene vakken - theorievakken, min. 5 max 10 (representatief voor verschillende afdelingen)
10.00 - 10.50 docenten specialisatievakken min. 5 en max 10 (representatief voor de verschillende afdelingen)
11.00 - 11.40 verantwoordelijke internationalisering en stagebegeleiding
11.45 - 12.30 vertegenwoordigers ATP
12.30 - 13.30 lichte werklunch ter plekke in beperkte kring
13.30 - 14.00 Opleidingscoördinator
14.00 - 14.30 vrij spreekuur
14.30 - 16.30 intern overleg
16.30 - 17.00 mondelinge rapportering